

ZARASŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS TARYBA

SPRENDIMAS

DĖL ZARASŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS 2019 METŲ ATASKAITOS PATVIRTINIMO

2021 m. vasario 5 d. Nr. T-5

Zarasai

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 7 straipsnio 35 punktu, 16 straipsnio 4 dalimi, Visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Visuomenės sveikatos stebėsenos (monitoringo) įstatymo 10 straipsnio 2 dalies 5 punktu ir Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“, 6.4, 9 punktais, Zarasų rajono savivaldybės taryba n u s p r e n d ž i a:

Patvirtinti Zarasų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2019 metų ataskaitą (pridedama).

Savivaldybės meras

Nikolajus Gusevas

PATVIRTINTA
Zarasų rajono savivaldybės tarybos
2021 m. vasario 5 d. sprendimu Nr. T-5

ZARASŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS
STEBĖSENOS 2019 M. ATASKAITA

ZARASAI2020

TURINYS

1. ĮVADAS.....	3
2. BENDROJI DALIS.....	4
2.1. Pagrindinių stebėsenos rodiklių savivaldybėje analizė ir interpretavimas („šviesoforas“).....	4
3. SPECIALIOJI DALIS.....	14
3.1. Zarasų rajono gyventojų mirtingumas dėl išorinių mirties priežasčių.....	4
3.2. Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu.....	17
3.3. Mirtingumas dėl kraujotakos sistemos ligų.....	19
4. REKOMENDACIJOS.....	22

1. ĮVADAS

Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, tvarkyti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą charakterizuojančius rodiklius, kad remiantis išsamia informacija apie savivaldybės bendruomenės sveikatos būklę, sveikatos rizikos veiksnius, būtų galima planuoti ir įgyvendinti savivaldybės visuomenės sveikatos gerinimo priemones; taip pat vykdyti visuomenės sveikatos stebėsenos duomenų sklaidą bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškųjų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje.

Visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitoje (*toliau – Ataskaita*) pateikiami ir aprašomi 2019 metų (*toliau – m.*) visuomenės sveikatos būklę atspindintys duomenys Zarasų raj. savivaldybėje. Pateikti rodikliai (iš Valstybės deleguotų savivaldybėms visuomenės sveikatos stebėsenos pagrindinių rodiklių sąrašo) atspindi kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos programos (Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų programos patvirtinimo“, 2014 birželio 26 d. Nr. XII-964, Vilnius) (*toliau – LSP*) tikslai bei jų uždaviniai. LSP iškeltų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo savivaldybėse stebėsenai parengtas baigtinis pagrindinių rodiklių sąrašas (*toliau – PRS*) (51 unifikuotas rodiklis).

Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

- Higienos instituto Sveikatos informacijos centro (HI SIC) parengtus leidinius: „Visuomenės sveikatos būklė savivaldybėse 2019 m.“, „Mirties priežastys 2019 m.“;
- Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalu;
- Lietuvos sveikatos rodiklių sistema SRS.

2. BENDROJI DALIS

2.1. PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“)

Pagrindinio rodiklių sąrašo analizė ir interpretavimas („šviesoforo“ kūrimas) atliekamas palyginant 2019 m. Zarasų rajono savivaldybės rodiklius su Lietuvos vidurkiu. Vadovaujantis „šviesoforo“ principu, visos 60 Lietuvos savivaldybių suskirstytos į 5 grupes (po 12 savivaldybių kiekvienoje grupėje):

✓ 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją, priskiriamos *savivaldybių su geriausiais rodikliais grupei* ir žymimos **žalia spalva**;

✓ 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis rodo prasčiausią situaciją, priskiriamos *savivaldybių su prasčiausiais rodikliais grupei* ir žymimos **raudona spalva**;

✓ Likusių 36 savivaldybių rodiklio reikšmės žymimos **geltona spalva**. Šių savivaldybių rodikliai interpretuojami kaip atitinkantys Lietuvos vidurkį.

PRS analizės ir interpretavimo tikslas – įvertinti, kokia esama gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, įvertinant Lietuvos sveikatos programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste, ir kokių intervencijų/priemonių reikia imtis, siekiant stiprinti savivaldybės gyventojų sveikatą ir mažinti sveikatos netolygumus.

Zarasų rajono gyventojų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitoje analizuojamų rodiklių duomenys ir jų interpretavimas pateikiami 1 lentelėje „Zarasų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis“.

Remiantis profilio rodikliais ir jų interpretavimo rezultatais („šviesoforas“ ir santykis) pasirinkome 3 pagrindinio rodiklių sąrašo reikšmes, kurių rodiklis ar pokyčio kryptis prasčiausiai palyginti su kitomis savivaldybės profilio reikšmėmis (raudonos spalvos pagrindinių rodiklių sąrašo reikšmės). Sudarėme Zarasų rajono probleminių visuomenės sveikatos sričių (temų) sąrašą. Šiose srityse atlikome atrinktų rodiklių detalią analizę ir vertinimą. Parengėme pasiūlymus.

Pirmame lentelės stulpelyje pateikiami PRS suskirstyti pagal Lietuvos sveikatos programoje numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. *Antrajame stulpelyje* pateikiama Zarasų rajono savivaldybės rodiklio reikšmė 2018 metų, *trečiajame* - Zarasų rajono savivaldybės rodiklio reikšmė 2019 metų, *ketvirtajame* - pateikiama Zarasų rajono savivaldybės absoliutus atvejų skaičius, *penktajame* – atitinkamo rodiklio Lietuvos vidurkio reikšmė, *šeštajame* – mažiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, *septintajame* – didžiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, *aštuntajame* – savivaldybės rodiklio interpretavimas (reikšmės savivaldybėje santykis su Lietuvos vidurkio reikšme ir savivaldybės vietos tarpe visų savivaldybių pavaizdavimas pagal „šviesoforo“ principą).

1 lentelė. Zarasų rajono savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis.

Rodiklis	Savivaldybės rodiklis 2018 m.	Savivaldybės rodiklis 2019 m.	Atvejai	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Santykis: savivaldybė/ Lietuva
Strateginis tikslas – pasiekti, kad 2025 metais šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai							
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė	71,3	73,00	-	76,5	70,7	79,1	0,94
Išvengiamas mirtingumas proc.	28,9	29,00		31,7	22,10	39,9	0,96
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį							
1.1 uždavinys. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą							
Mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyventojų	58,2	19,9	3	23,5	0,00	97,8	2,20
Standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyventojų	66,4	15,7	3	23,00	0,00	119,4	0,7
Bandymų žudytis skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyventojų	100 000,4	33,1	5	37,1	3,0	68,3	1,04

Rodiklis	Savivaldybės rodiklis 2018 m.	Savivaldybės rodiklis 2019 m.	Atvejai	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Santykis: savivaldybė/ Lietuva
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1000 vaikų	51,3	53,2	60	68,2	35,2	273	0,77
Socialinės rizikos šeimų skaičius 1000 gyventojų	-	-	-	-	-	-	-
Ilgalaikio nedarbo lygis	7,7	6,4	574	1,9	0,3	7,7	3,73
Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyventojų	-20,2	-23,8	-	0,0	-34,8	28,4	-27,00
1.2 uždavinys. Sumažinti socialinę – ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu							
Mirtingumas dėl išorinių priežasčių rodiklis(V00-Y98)100 000 gyventojų	168,1	132,5	20	85,7	28,6	195,5	1,88
Standartizuotas mirtingumas dėl išorinių priežasčių rodiklis(V00-Y98)100 000 gyventojų	169,7	116,3	20	83,6	20,9	215,7	1,8
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1000 vaikų	244,4	254	401	146,6	42,0	350,4	1,77
Socialinės pašalpas gavėjų skaičius 1000 gyventojų	73,8	66,3	1001	23,1	1,7	81,9	3,05
Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv.	6,5	19,9	3	31,3	6,3	79,6	0,55
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką							
2.1 uždavinys. Kurti saugias ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą							
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10000 darbingo amžiaus gyventojų	1,1	0,0	0	1,0	0,0	2,9	0,0
Susižalojimai dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyventojų	143,7	137,9	53	145,7	92,6	197,2	1,0

Rodiklis	Savivaldybės rodiklis 2018 m.	Savivaldybės rodiklis 2019 m.	Atvejai	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Santykis: savivaldybė/ Lietuva
Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyventojų	70,7	56,0	50	61,6	42,2	146,4	1,0
Bandymų žudytis skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyventojų	62,7	39,7	60	72,00	14,0	118,7	0,60
Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyventojų	6,5	13,2	2	4,9	0,00	24,2	2,63
Standartizuotas mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyventojų	8,5	11,2	2	4,8	0,00	25,2	2,6
Mirtingumas dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyventojų	25,9	11,2	2	15,5	0,00	73,3	1,25
Standartizuotas mirtingumas dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyventojų	26,1	9,5	2	15,2	0,00	123,5	1,2
Mirtingumas dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) 100 000 gyventojų	0,00	0,00	0,00	8,00	0,00	48,5	0,00
Standartizuotas mirtingumas dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) 100 000 gyventojų	0,00	0,00	0,00	7,6	0,00	58,9	0,00
Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyventojų	0,00	0,00	0,00	2,3	0,00	13,5	0,00
Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00-V99) skaičius 100 000 gyventojų	58,2	53,0	8	66,7	0,00	163,6	0,77
2.2 uždavinys. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą							
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų	107	106	-	970	0,00	34386	0,12

Rodiklis	Savivaldybės rodiklis 2018 m.	Savivaldybės rodiklis 2019 m.	Atvejai	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Santykis: savivaldybė/ Lietuva
teršalų kiekis, tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui							
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą							
3.1 uždavinys. Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą							
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	0,00	0,00	0	2,9	0,00	12,6	0,00
Standartizuotas mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	0,00	0,00	0	3,0	0,00	16,2	0,00
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	19,4	79,5	12	19,1	5,3	79,5	1,91
Standartizuotas mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	18,9	71,4	12	18,5	5,7	71,4	1,9
Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai), rodiklis 100 000 gyv.	32,3	33,1	5	74,1	3,8	350,0	0,46
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais	182,0	251,0	60	199,2	70,1	395,0	1,26
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais	253,6	239,6	63	171,3	49,9	374,3	1,44
3.2 uždavinys. Skatinti sveikos mitybos įpročius							

Rodiklis	Savivaldybės rodiklis 2018 m.	Savivaldybės rodiklis 2019 m.	Atvejai	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Santykis: savivaldybė/ Lietuva
Kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)	13,3	20,9	14	37,8	1,4	62,1	0,36
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius							
4.1 uždavinys. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais							
Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1000 gyventojų	61,7	56,8	858	31,4	15,5	56,8	1,90
Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1000 gyventojų	7,5	6,1	78	7,0	3,4	10,5	1,03
4.2 uždavinys. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į paciento orientuotą sveikatos priežiūrą							
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	3,00	3,6	-	2,00	1,6	6,00	1,55
Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10 000 gyventojų	7,00	6,6	-	7,2	2,5	13,6	1,01
Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui	8,6	8,9	-	9,5	6,6	11,8	0,90
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze 100 000 gyventojų (nauji atvejai)	0,00	0,00	0	3,3	0,00	13,1	0,00
Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis 10 000 gyventojų	0,6	0,7	1	2,00	0,00	4,9	0,32
4.3 uždavinys. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą							
Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1000 gyvų gimusių kūdikių	10,00	0,00	0	3,3	0,00	16,7	0,00

Rodiklis	Savivaldybės rodiklis 2018 m.	Savivaldybės rodiklis 2019 m.	Atvejai	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Santykis: savivaldybė/ Lietuva
2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepavimo apimtys	91,4	96,7	88	92,7	86,4	99,3	1,01
1 metų amžiaus vaikų DTP (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina, 3 dozės) skiepavimo apimtys	95,5	93,2	62	92,1	66,7	100,0	1,01
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje	13,3	14,4	146	15,0	1,6	57,0	1,10
Vaikų, neturinčių ęduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	10,7	16,0	205	20,0	9,5	30,9	0,80
Paauglių (15-17 m.) gimdymų skaičius 10 00 gyventojų	0,00	5,2	1	3,9	0,00	14,0	0,78
4.4 uždavinys. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę							
Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00-I99) 100 000 gyventojų	1182,9	1344,9	203	748,0	400,9	1446,6	1,69
Standartizuotas mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00-I99) 100 000 gyventojų	857,0	1011,8	203	733,0	575,7	1467,1	1,6
Mirtingumas nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C97) 100 000 gyventojų	303,8	364,4	55	287,8	199,4	439,9	1,14
Standartizuotas mirtingumas nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C97) 100 000 gyventojų	238,1	276,4	55	273,5	210,0	366,2	1,14
Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyventojų	277,9	258,4	39	176,1	28,6	568,2	1,49
Standartizuotas mirtingumas nuo	208,7	195,6	39	172,4	48,1	455,9	1,4

Rodiklis	Savivaldybės rodiklis 2018 m.	Savivaldybės rodiklis 2019 m.	Atvejai	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Santykis: savivaldybė/ Lietuva
cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyventojų							
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyventojų	48,5	47,0	71	61,2	29,4	106,8	0,75
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje 2017-2018 m.	37,3	41,4	1098	52,9	18,4	73,2	0,73
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje 2016-2018 m.	56,3	62,7	2046	56,4	31,3	78,8	1,06
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje 2017-2018 m.	37,6	45,3	2598	56,3	32,3	69,4	0,73
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje.	41,7	52,4	1907	48,2	28,2	66,3	0,96

Pagrindinis šaltinis: HI SIC LSRS

Lietuvos statistikos departamento duomenimis 2019 m. Zarasų rajono savivaldybėje vidutinis metinis gyventojų skaičius buvo 15095 gyventojų. 46,57 proc. Zarasų r. gyventojų sudarė vyrai (7030 vyrai), o 53,43 proc. – moterys (8065 moterys). Lyginant su ankstesniais metais gyventojų skaičius sumažėjo, nes 2018 m. vidutinis metinis gyventojų skaičius Zarasų r. buvo 15668 gyventojai. Vaikai iki 17 m. sudarė 154,95 proc. visų Zarasų r. gyventojų, 18-44 m. amžiaus gyventojai – 26,44 proc., 45-64 m. amžiaus gyventojai – 33,15 proc., 65 metų amžiaus ir vyresni gyventojai sudarė 25,46 proc. visų Zarasų r. gyventojų.

Iš 1 lentelėje „Zarasų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis“ pateiktų PRS rodiklių reikšmių matyti, kad:

žaliosios zonos rodikliai (t. y. rodikliai, pasiekę laukiamą tikslą) yra:

- Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv.;
- Asmenų, žuvusių ar sunkai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10000 darbingo amžiaus gyventojų tikslinės populiacijos dalis (proc.);
- Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyventojų;

raudonosios zonos rodikliai (t. y. rodikliai, kurie keičiasi priešinga kryptimi nei siekiama)

yra:

- Zarasų r. gyventojų vidutinė gyvenimo trukmė trumpesnė nei visos šalies vidurkis;
- mirtingumas/standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių;
- ilgalaikio nedarbo lygis;
- gyventojų skaičiaus pokytis;
- mirtingumas/standartizuotas mirtingumas dėl išorinių priežasčių;
- socialinės pašalpos gavėjų skaičius;
- mirtingumas/standartizuotas mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo;
- mirtingumas/standartizuotas mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu,

rodiklis 100 000 gyventojų;

- Kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.);
- išvengiamų hospitalizacijų skaičius;
- mirtingumas/standartizuotas mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų;
- mirtingumas/standartizuotas mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų;
- tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios

diagnostikos finansavimo programoje 2017-2018 m.

geltonosios zonos rodikliai (t. y. rodikliai, priartėję prie laukiamo tikslo) yra:

- išvengiamas mirtingumas;
- bandymų žudytis skaičius 100 000 gyventojų;
- mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose;
- mokinių skaičius, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose;
- susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius 65+ m. amžiaus grupėje;
- darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintais neįgaliais;
- mirtingumas/standartizuotas mirtingumas dėl transporto įvykių rodiklis ir kiti rodikliai

(žr. 1 lentelę).

Išsamesnei analizei, kaip prioritetinės sveikatos problemos, pasirinkti šie rodikliai:

- Zarasų rajono gyventojų mirtingumas dėl išorinių mirties priežasčių.
- Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu (rodiklis 100 000 gyventojų).
- Zarasų rajono gyventojų mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų.

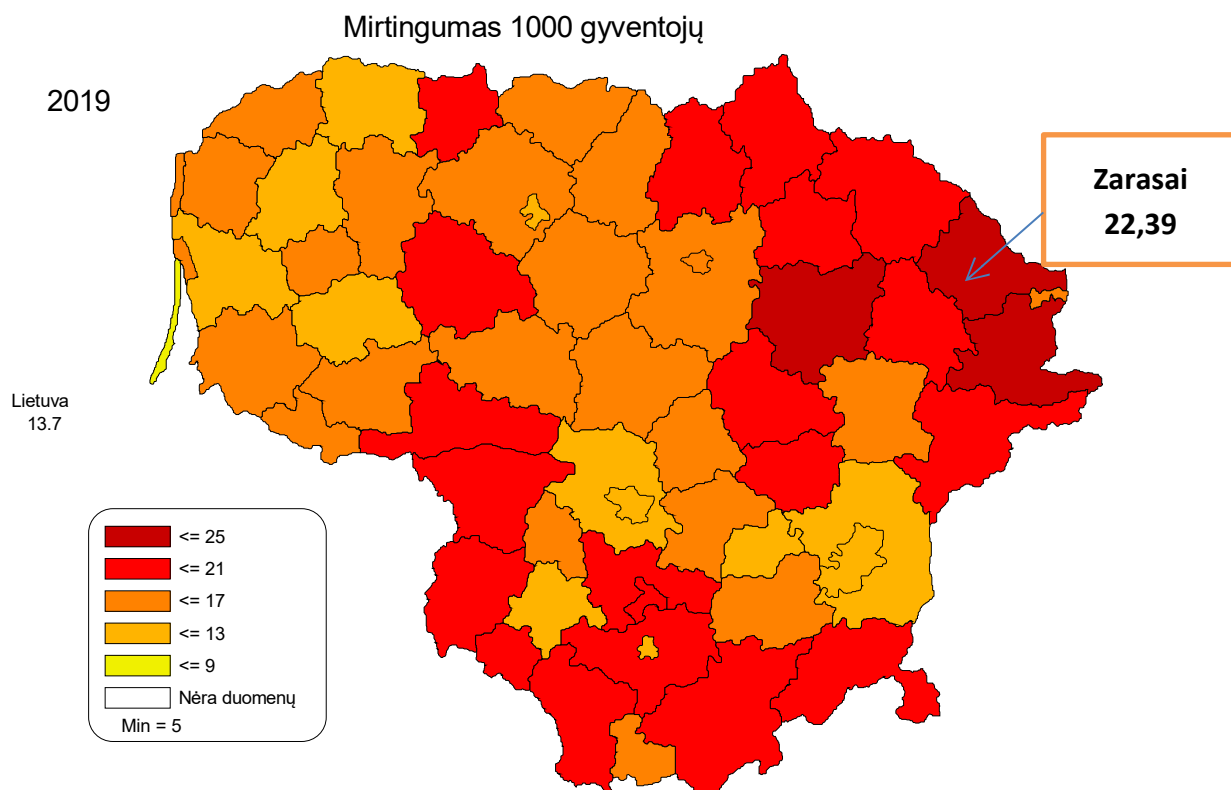
3. SPECIALIOJI DALIS

ATRINKTŲ RODIKLIŲ DETALI ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS

3.1. Zarasų rajono gyventojų mirtingumas dėl išorinių mirties priežasčių

Zarasų rajono gyventojų mirtingumas

Mirtingumo statistika parodo bendrą gyventojų sveikatos būklę, sveikatos priežiūros veiksmingumą ir kokybę, sveikatos netolygumus bei sveikatos priežiūros prieinamumą. Todėl pateikiame mirtingumo rodiklių pagal pagrindines mirties priežastis analizę – palyginimą Zarasų rajono savivaldybėje ir Lietuvoje.

1 pav. Mirtingumas Lietuvoje 2019 m. 1000 gyv.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

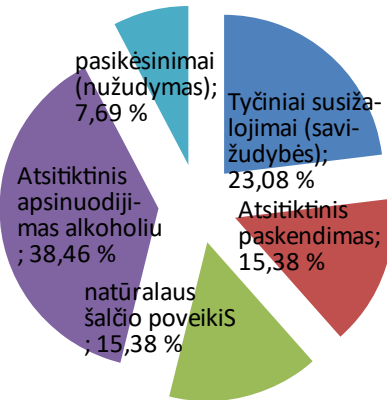
Zarasų rajone dėl neigiamos natūralios kaitos bei didelės emigracijos gyventojų skaičius sparčiai mažėja. Didžiausias neigiamas gyventojų prieaugis buvo Rytų Lietuvoje – Ignalinos raj. sav. -22,87/1000, Anykščių raj. sav. -22,94/1000, Zarasų raj. sav. -22,39/1000.

Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis Zarasų rajone 2019 metais mirė 338 žmonės, 2018 m. 301 žmogus, 2017 m. 339 žmonės, 2016 m. mirė 376 žmonės, 2015 m. mirė 343 žmonės, 2014 m. mirė 319 žmonių. Taigi, palyginti 2019 metus su 2018 metais 37 žmonėmis mire daugiau. Palyginus su šalies vidurkiu, Zarasų rajono gyventojų mirtingumas rodiklius viršija 1,5 karto. Analizuojant mirtingumo rodiklį pagal lytį, nežymiai skiriasi - 50,9 proc. sudarė moterys ir 49,1 proc. – vyrai. Mirtingumas pagal amžių išsidėsto tendencingai, vyresnių gyventojų miršta daugiau. Analizuojant mirtingumą pagal gyvenamąją vietovę - kiek dažniau miršta kaimo gyventojai.

Zarasų rajone, kaip ir visoje Lietuvoje, gyventojų mirties struktūra jau daugelį metų išlieka nepakitusi. Trys pagrindinės mirties priežastys: pirmoje vietoje – kraujotakos sistemos ligos – 203

mirtys (60 proc.), antroje vietoje – piktybiniai navikai – 55 mirtys (16,3 proc.) ir trečioje vietoje – išorinės mirties priežastys – 20 mirčių (5,9 proc.).

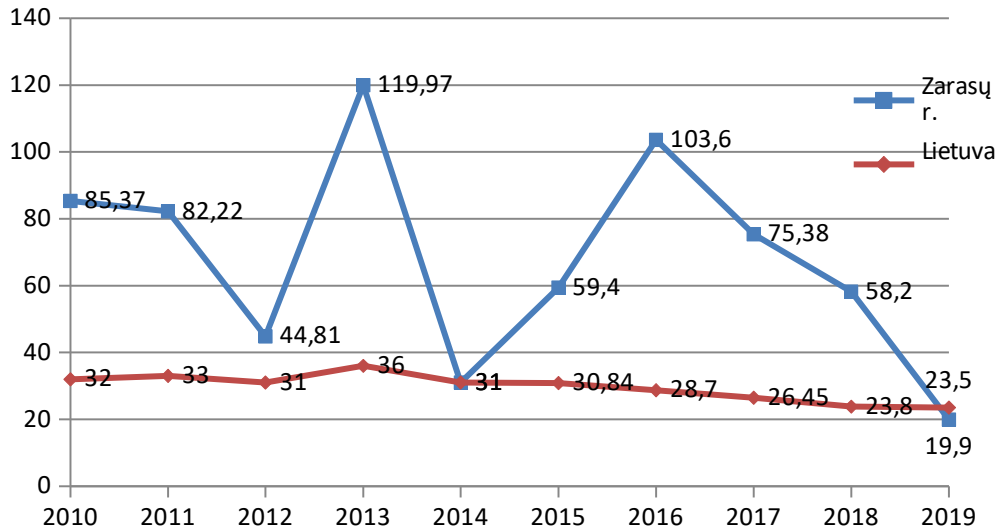
Detaliau analizuojant mirtis dėl išorinių mirties priežasčių, jų struktūra jau daugelį metų nesikeičia. Dažniausios priežastys: 3 tyčiniai susižalojimai (savižudybės), 2 atsitiktiniai paskendimai, natūralaus šalčio poveikio – 2 atvejai, atsitiktinis apsinuodijimas alkoholiu – 5, pasikėsinimai nužudyti- 1 mirties atvejas ir kitos mirtys dėl kitų priežasčių. (2 pav.).

2 pav. Mirtingumas dėl išorinių priežasčių Zarasų r.

2019 m. Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

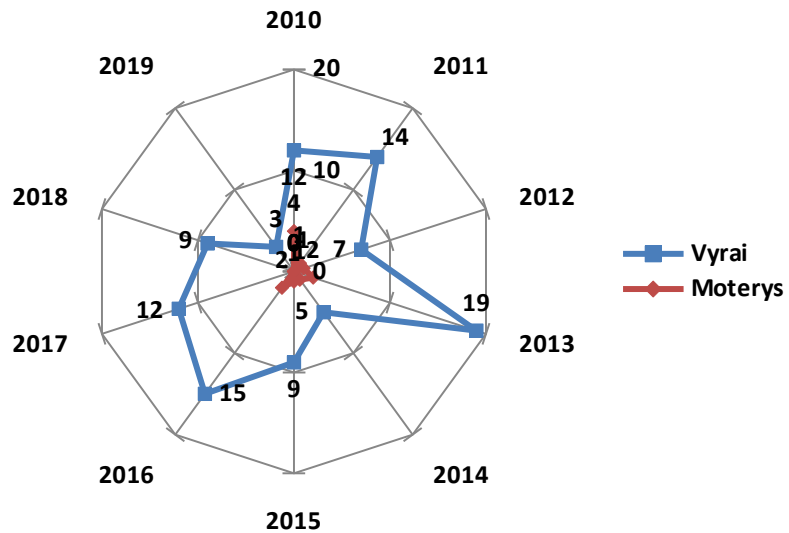
2019 m. Lietuvoje nusižudė 658 žmonės (539 vyrai ir 119 moterų) – tai yra 3,6 proc. mažiau nei prieš metus. Remiantis pateikta statistika 2018 m. nusižudė 683 asmenys, 2017 m. nusižudė 748 asmenys, 2016 m. nusižudė 823 asmenys, 2015 m. – 891, 2014 m – 935. Lyginant 9 metų laikotarpį, matyti, kad savižudybių skaičius nors ir neženkliai, tačiau sumažėjo visoje Lietuvoje. Zarasų rajone, lyginat su 2018 metais savižudybių skaičius sumažėjo. Pagal Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenis 2018 metais 58,2/100000 gyv. savižudybių atvejai, o 2019 metais 19,9/100000 gyv. atvejai. (3 pav.).

3 pav. Savižudybių skaičiaus dinamika 2010-2019 m. Zarasų r. ir Lietuvoje 100 000 gyv.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Pagal gyvenamąją vietovę – tyčinių savižudybių registruojama dažniau kaimo vietovėse. Pagal lytį – vyrų nusižudo daugiau nei moterų. (4 pav.)

4 pav. Savižudybių skaičiaus dinamika pagal lytį 2010-2019 m. Zarasų r. sav. 100 000 gyv.

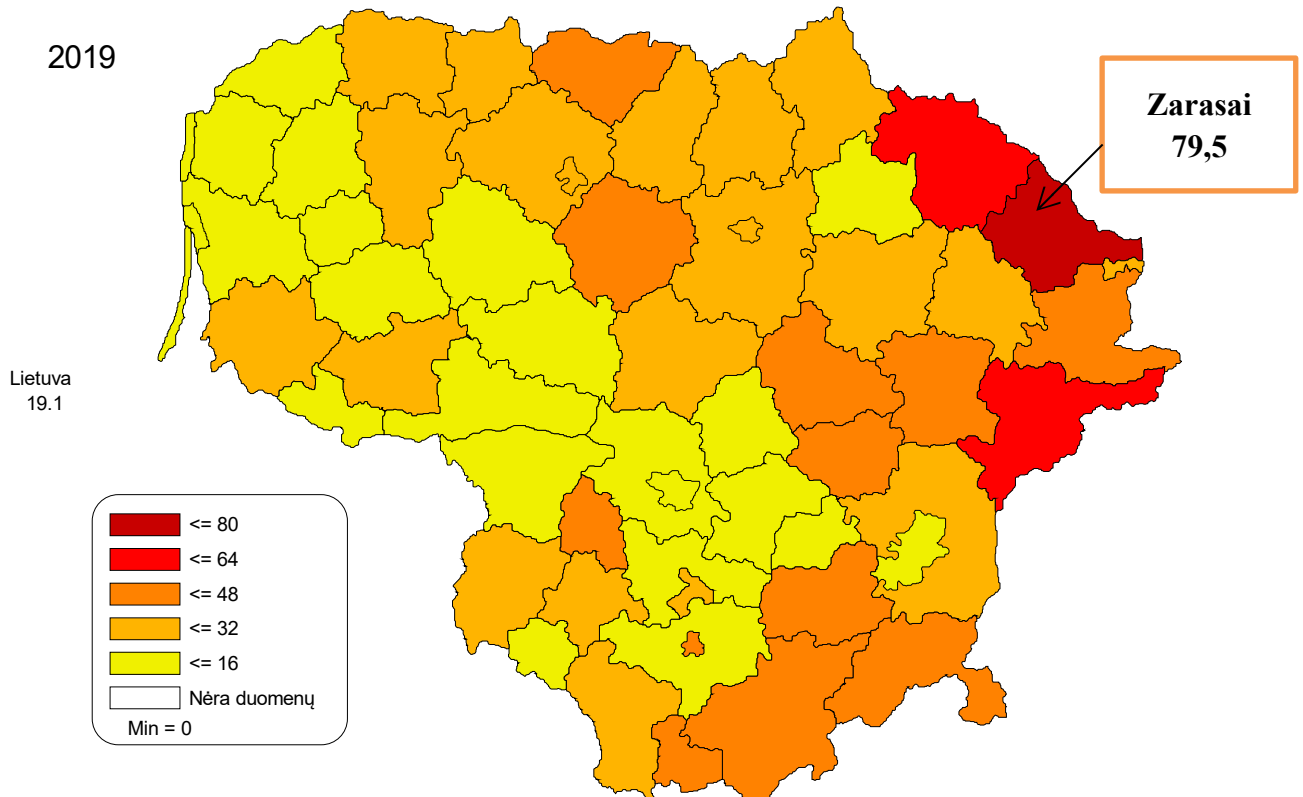
Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

3.2. Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu

Alkoholio vartojimas sukelia sunkias socialines pasekmes bei sveikatos sutrikimus, kurie gali baigtis ir mirtimi. Tai skrandžio, kepenų bei kasos ligos, atsitiktiniai ir tyčiniai apsinuodijimai, vaisiaus ir naujagimio patologijos, psichikos ir elgesio sutrikimai, epilepsiniai sindromai, polineuropatijos, miopatijos ir kt. Standartizuotas mirtingumo rodiklis dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, buvo didesnis rytinėje ir pietrytinėje Lietuvos dalyje (5 pav.).

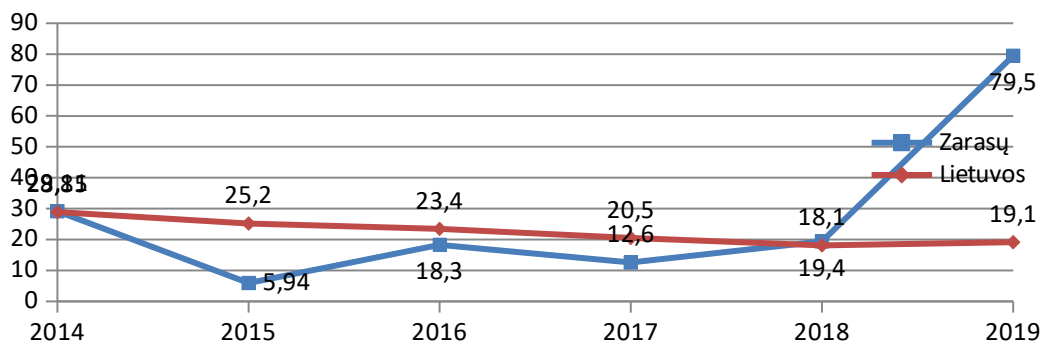
Iš viso pastaraisiais metais Lietuvoje dėl alkoholio vartojimo mirė 534 asmenys, t. y. 27 asmenimis daugiau nei 2018 m (mirtingumo rodiklis – 19,1/100 000 gyv.). Tuo tarpu Zarasų savivaldybėje dėl alkoholio vartojimo mirė 12 asmenų (mirtingumo rodiklis - 79,5/100 000 gyv.). Taip pat pastebima, kad 2019 m. nebuvo nei vienos savivaldybės, kurioje nebūtų mirčių, susijusių su alkoholio vartojimu.

Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu 100 000 gyventojų

5 pav. Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu 2019 m. 1000 gyv.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

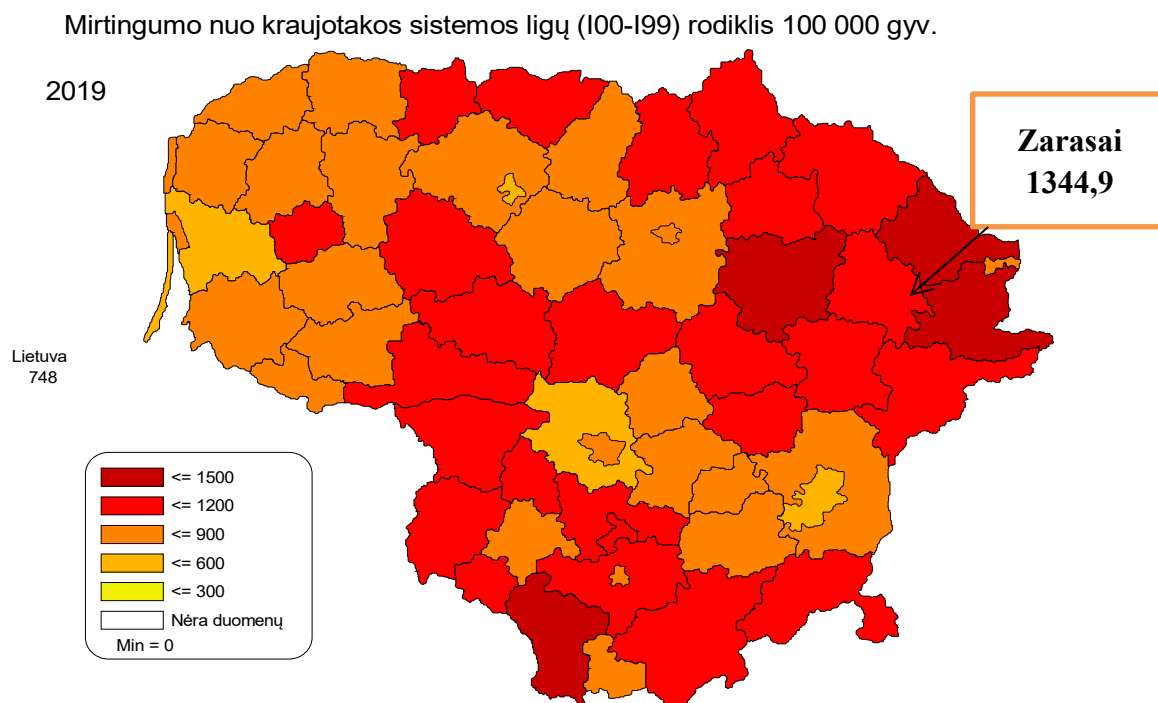

6 pav. Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu skaičiaus dinamika 2014-2019 m. Zarasų r. ir Lietuvoje 100 000 gyv.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

3.3. Mirtingumas dėl kraujotakos sistemos ligų

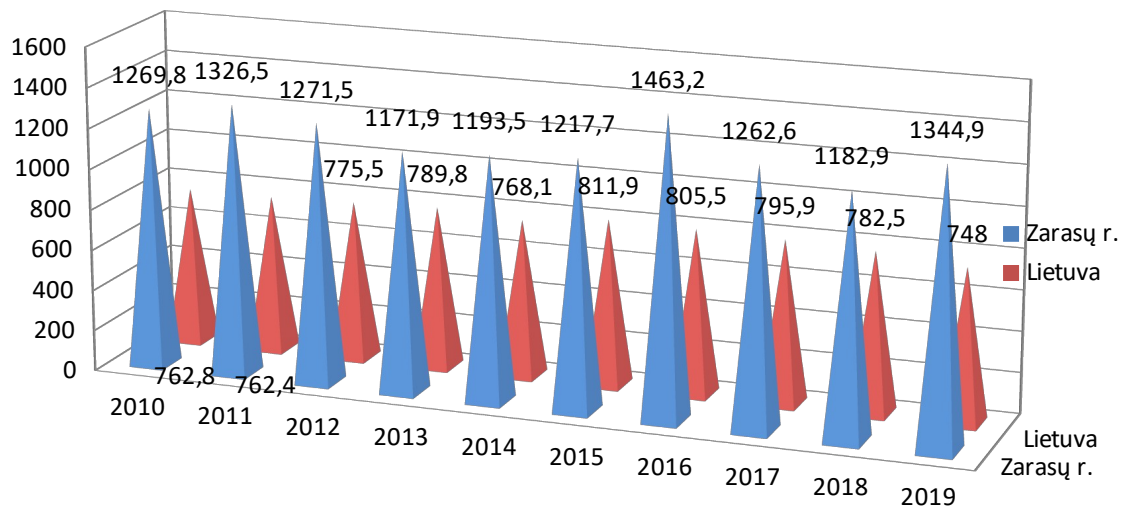
Zarasų rajono savivaldybėje nuo kraujotakos sistemos ligų mirė daugiau nei pusė, t. y. 60 proc. visų mirusių asmenų. Higienos instituto Sveikatos informacijos centro užregistruoti 203 mirties atvejai. Dėl šios priežasties mirė 116 moterų (57,1 proc.) ir 87 vyrai (42,9 proc.). Lyginant rodiklį su visa Lietuva, matyti, kad didžiausias mirtingumas dėl kraujotakos sistemos ligų fiksuojamas Šiaurės rytinėje Lietuvos dalyje (7 pav.).

7 pav. Mirtingumas dėl kraujotakos sistemos ligų 2019 m. Lietuvoje 100 000 gyv.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

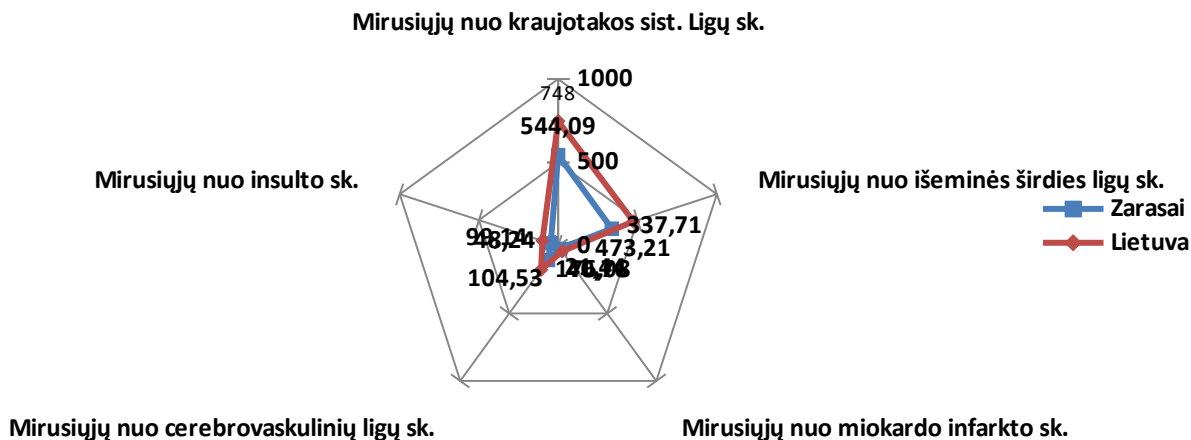
Analizuojant duomenis nuo 2010 metų, matyti, kad mirtingumas dėl kraujotakos sistemos ligų Zarasų raj. pralenkia Lietuvos vidurkį. (8 pav.)

8 pav. Mirtingumo dinamika 2010-2019 m. Zarasų r. ir Lietuvoje 100 000 gyv.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Higienos instituto Sveikatos informacijos centras išskiria 4 pagrindines kraujotakos sistemos ligas, nuo kurių miršta daugiausia asmenų. Tai yra: išeminė širdies liga (I20-I25), miokardo infarktas (I21-I22), cerebrovaskulinės ligos (I60- I69) ir insultai (I60-I64).

9 pav. Mirusiųjų nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) skaičiaus 100 000 gyv. Zarasų r. palyginimas su Lietuvos vidurkiu 2019 metais

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Nustatyta, kad vyrams 4-5 kartus labiau gresia susirgti išemine širdies liga, negu moterims. Maža to, vyrai širdies ir kraujagyslių ligomis paprastai susergera būdami jaunesni – dažniausiai sulaukę 45-55 metų. Moterims širdies ir kraujagyslių ligos pasireiškia vėliau – jau po 50 metų. Vyrų ir moterų sergamumas beveik susilygina tik perkopus 65 metus.

Pagrindiniai širdies ir kraujagyslių ligų rizikos veiksniai yra rūkymas, padidėjęs arterinis kraujo spaudimas, padidėjusi cholesterolio koncentracija kraujyje, netaisyklinga mityba bei mažas fizinis aktyvumas. Širdies ir kraujagyslių ligų vystymuisi įtakos taip pat turi antsvoris, nutukimas, cukrinis diabetas, stresas, piktnaudžiavimas alkoholiu.

4. REKOMENDACIJOS

Siekiant mažinti mirtingumą nuo kraujotakos sistemos ligų, rekomenduojama skatinti kuo dažniau tikrintis pas savo šeimos gydytoją, nes ankstyva ligų diagnostika yra labai svarbi jų komplikacijų profilaktikos priemonė. Pirminei profilaktikai rekomenduojama skatinti gyventojus aktyviau dalyvauti širdies ir kraujagyslių ligų rizikos grupės asmenų sveikatos stiprinimo programoje, didinti gyventojų informuotumą apie širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos asmenų atrankos ir prevencinių priemonių programą, informuoti apie kraujotakos sistemos ligas, jų rizikos veiksnius bei profilaktikos priemones: reguliariai tikrintis kraujo spaudimą, cholesterolio kiekį kraujyje, palaikyti normalų kūno masės indeksą, organizuoti sveikatinimo renginius (akcijas, paskaitas, fizinio aktyvumo užsiėmimai ir kt.), skatinti rinktis sveikatai palankius maisto produktus, atsisakyti žalingų įpročių, išmokti valdyti stresą.

Siekiant mažinti mirtingumą dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu rekomenduojama intensyviau vykdyti prevencijos ir kontrolės priemones. Taip pat rekomenduojama inicijuoti kuo daugiau ir įvairesnių pagalbos programų, diskusijų, masinių renginių, individualių konsultacijų, mokymų asmenims, priklausomiems nuo alkoholio, bei visiems gyventojams, siekiant gerinti jų informuotumą. Svarbu šiuo klausimu atkreipti dėmesį ir į jaunąją kartą, t.y. intensyviau vykdyti šviečiamąją veiklą psichoaktyvių medžiagų prevencijos srityje bendrojo ugdymo įstaigose, skatinti mokyklos bendruomenes ir tėvus bendradarbiauti dėl vaikų psichotropinių medžiagų vartojimo ir nustatymo.

Apibendrinant, visų rodiklių pagerinimui bei greitesnių ir efektyvesnių rezultatų pasiekimui būtinas „sveikata visose politikose“ principas, kuris apsprendžia visų savivaldybės įstaigų

bendradarbiavimą – priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos, policijos, ugdymo bei sveikatos priežiūros įstaigų, socialinių paslaugų bei labdaros institucijų. Svarbu siekti ir matyti tiesioginę naudą Zarasų savivaldybės gyventojams, tad sveikatos gerinimo procese būtinas ir visuomenės dalyvavimas, kuris padėtų išgirsti problemas, analizuoti jas bei išrinkti geriausius jų sprendimo būdus, numatyt tolimesnes sveikatinimo strategijas ir metodus. Paminėtina tai, jog ugdymo įstaigose labai svarbus tėvų dalyvavimas ir bendradarbiavimas, kuris sutvirtintų sveikatos žinių bei įgūdžių perdavimą vaikams. Vieningas visų institucijų ir bendruomenės požiūris bei bendravimas yra greičiausias būdas siekiant pagerinti sveikatos rodiklius ir sustiprinti gyventojų sveikatą. Gyventojai, siekdami išvengti ligų turėtų atkreipti didesnę dėmesį į savo sveikatą ir gyvenimo būdą bei laikytis šių rekomendacijų:

1. Reguliariai lankytis pas savo šeimos gydytoją, profilaktiškai tikrintis savo sveikatą,
 2. Dalyvauti valstybės finansuojamose prevencinėse programose,
 3. Atsisakyti sveikatą žalojančių veiksnių,
 4. Gerinti savo mitybos ir asmens higienos įpročius bei reguliariai užsiimti sveikatai palankia fizine veikla,
 5. Aktyviai dalyvauti visuomenės sveikatos biuro organizuojamose veiklose.
-

DETALŪS METADUOMENYS

Dokumento sudarytojas (-ai)	Zarasų rajono savivaldybės administracija 188753461, Sėlių a. 22, 32110 Zarasai
Dokumento pavadinimas (antraštė)	DĖL ZARASŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS 2019 METŲ ATASKAITOS PATVIRTINIMO
Dokumento registracijos data ir numeris	2021-02-09 Nr. T-5
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	–
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Nikolajus Gusevas, Meras, Taryba
Sertifikatas išduotas	NIKOLAJUS,GUSEVAS LT
Parašo sukūrimo data ir laikas	2021-02-08 15:21:11 (GMT+02:00)
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymoje nurodytas laikas	2021-02-08 15:21:25 (GMT+02:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	EID-SK 2016, AS Sertifitseerimiskeskus EE
Sertifikato galiojimo laikas	2020-01-28 11:42:42 – 2025-01-26 23:59:59
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	"Registravimas" paskirties metaduomenų vientisumas užtikrintas naudojant "RCSC IssuingCA, VI Registru centras - i.k. 124110246 LT" išduotą sertifikatą "Dokumentų valdymo sistema Avilys, Zarasų rajono savivaldybės administracija, į.k.188753461 LT", sertifikatas galioja nuo 2018-12-27 14:19:47 iki 2021-12-26 14:19:47
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	1
Pagrindinio dokumento priedamų dokumentų skaičius	–
Priedamo dokumento sudarytojas (-ai)	–
Priedamo dokumento pavadinimas (antraštė)	–
Priedamo dokumento registracijos data ir numeris	–
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	Dokumentų valdymo sistema Avilys, versija 3.5.15.3
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Atitinka specifikacijos keliamus reikalavimus. Visi dokumente esantys elektroniniai parašai galioja (2021-02-09 09:47:45)
Paieškos nuoroda	–
Papildomi metaduomenys	Nuorašą suformavo 2021-02-09 09:47:46 Dokumentų valdymo sistema Avilys